

Carlets: Una vida dedicada a Ontinyent

Xeles Tortosa Mora LLICENCIADA EN BELLES ARTS

Exposició honorífica en homenatge a Carlets. En la fotografia apareix, a la dreta, el célebre aquarel·lista José Segrelles, acompanyat de molts altres artistes, entre ells el seu nét, Carlos Vidal.

Què és l'art? L'art és un concepte polèmic que va canviant de significat i funció al llarg de la història i esdevé en cada civilització per motius diferents: religiosos, socials o polítics. El que tenen en comú totes les manifestacions artístiques de cada tendència o època és, precisament, la necessitat per part dels artistes de transmetre o desenvolupar el seu art, siga quina siga la seva finalitat.

L'obra extensa de Carlos Tormo Martínez, més conegut com "Carlets" a la seva ciutat natal d'Ontinyent, representa, des del meu punt de vista, un reliquiari silenciós amb plena llibertat ornamental, discret però a la vegada lluminós i expressiu. Genial artista polifacètic que gaudeix en la seva feina de decorador, pintor, dissenyador, escultor i restaurador per excel·lència d'Ontinyent -entre 1916 quan

torna de València d'estudiar fins la seua mort-. Hui en dia molts joves ontinyentins no coneixen la seva existència però, sí les seves obres que han quedat gravades com imatges en les seues ments. La personalitat de Carlets, es diu que era molt afable i amic. Que feia el que havia de fer amb humilitat i predisposició. A pesar de no haver seguit ambicions ni mediàtic, la seva obra resideix a la seua ciutat i en el cor de les festes que realitzen la seva persona amb orgull d'haver seguit d'Ontinyent.

Carles, el major de tres germans, va néixer el 18 de setembre de 1891 a Ontinyent en el sinu d'un matrimoni format per Carles Tormo Insa i Concepció Martínez Cantaella. El seu pare pintava les parets i decoracions de les cases, a pesar que a l'home li faltava un braç i tres dits de

l'altra ma. A la llar de Carlets hi havia un ambient pintoresc on el seu pare passava temps preparant mesclures amb els productes tradicionals catalans. Durant la seua adolescència produïa dibuixos i pintures i el seu pare de manera que es va desenvolupar en ell el talent que anava més enllà de la decoració de cases.

Com tot gremi, que agrupava als seus membres d'un mateix ofici, Carles és un artista que necessita d'un mestre que li ensenyi totes les tècniques per fer aquest mestre serà l'escultor Damià Pastor. En 1908 ingressa a l'Escola de Belles Arts pensionat pel seu pare. La seva destresa i aptitud per a les obres decoratives, la pintura i l'escultura li valgueren que siga un alumne destacat a la faula. A València visita els museus, palau

on coneix l'obra d'artistes valencians com Sorolla i Pinazo.

Des de la carrera torna a Ontinyent on es casa amb Carmen Vaello amb la qual té cinc filles. Començant aquest moment la seva trajectòria es basa en el perfeccionament de les tècniques apreses als tallers.

Una obra que compleix la seva obra va sent relacionada amb la decoració de temples, esglésies, façanes de edificis, oratoris, etc. on ell gaudia d'innuosos elements decoratius.

Quant als temes més característics de les seues representacions bíbliques, les de Moros i Cristians, la natura i l'arquitectura. Les esglésies i santuaris eren el seu millor museu. El fet que no ha marcat tendència ni que no ha deixat gran empremta al poble només perquè el recorden i, contràriament, ha contribuït a la restauració i millorament del seu poble i d'altres. El seu art com un ofici, la seva dedicació i el seu aprenentatge continu i superlatiu en cada treball per arribar a ser mestre de mestres en un Ontinyent després de la guerra Civil s'ha vist reflectit en la pobresa i la desolació dels pobles, esglésies, monestirs, santuaris i va desaparèixer el castell de festes destinats a una profunda crisi que afectava en tots els aspectes socials, econòmics i artístics.

El 1924, Carlets i decorar el que seria el tercer castell de Festes de Moros i Cristians d'Ontinyent assolat pel Comte de Torredisseny d'aquest el féu l'arquitecte Joan Dicenta i la construcció la van fer els germans Martínez Valls. El castell s'ubicava al "Regall" un poc més lluny de l'Ajuntament i no interrompia el carrer perquè hi havia un pont a l'entrada pel qual es podia passar per baix.

El 1939, Carlets construeix un castell de fusta que es situa sobre la façana antic ajuntament. A aquest el substituïren, al 1948, el castell d'estil renaixentista dissenyat, pintat i dirigit per Carlets i el seu germà Bautista Barberà qui es va fer càrrec de la construcció en fusta de tota la ciutat. En 1985 es va reemplaçar per un altre de nou.

La destresa amb el pinzell i l'espai el dugué a treballar en el camp de l'escenografia que amb un gran naturalisme de les formes, la utilització de colors brillants i una perspectiva adequada, construïa els decorats per a les funcions del Centre parroquial de Santa Maria "el Centre", on es fa mostra, encara, de tota mena de representacions musicals o teatrals durant tot l'any i la més coneguda per ser la més antiga la del "Betlem".

Les festes Majors en honor a la patrona d'Ontinyent van ser motiu de feina que sabia resoldre amb meticulositat, elegància i solemnitat. Són un exemple la quantitat de carrosses que realitzà en els anys vint i trenta per a les processons re-

ligioses on desfilaven les carrosses que arropaven el poble en mig de danses, l'anunci de l'angelet, el cant dels angelets i altres actes relacionats amb el culte a la Mare de Déu. Però entre elles la més destacada i reclamada pels ontinyentins fou la imatge de la Puríssima, còpia fidedigna de la desapareguda durant la guerra, tallada en fusta i "repujada" en plata que contrasta amb tons blaus al damunt d'una esfera terrestre suspesa per quatre lleons xicotets i l'escut en relleu de la ciutat a les garres d'un lleó. En la Retreta es llueixen els farolets creats per l'artista. L'afiançament en l'escultura es fa cada vegada més gran. Va modelar i construir els "Gegants i Cabets" (que actualment només es conserva l'estructura

FOTO: Axiu Carlos Vidal

En 1924, Carlets, va crear una carrossa dedicada a les religioses que realitzaven cures a les víctimes del descarrilament del ferrocarril militar.

or de les tres parelles originals) les
a també amb gran dedicació i pas-
r la festa.

operació i les cures intensives que
rir el poble d'Ontinyent en el des-
iment del ferrocarril militar prop
stació arribà a fer que Alfons XIII
a el títol de "Muy Caritativa" a la
a la ciutat d'Ontinyent. En 1924 i
menatge a les víctimes Carlets va
un grandíssim mural per a l'esglé-
Santa Maria i en aquell any tam-
alitzà un monument dedicat a les
etes que realitzaven cures a les
ies.

ida en pedra, la Mare de Déu del
continua en la font del Regall reu-
a en el 2004 després de la demoli-
l'edifici circumdant. Al seu darrere
incorporat unes planxes d'acer in-
ple amb contrast del ferro rovellat,
minimalista, integra la font en l'art
mporani. En pedra també esta-
s fa uns anys el Santíssim Crist de
ia en el llavador de la Cantereria.

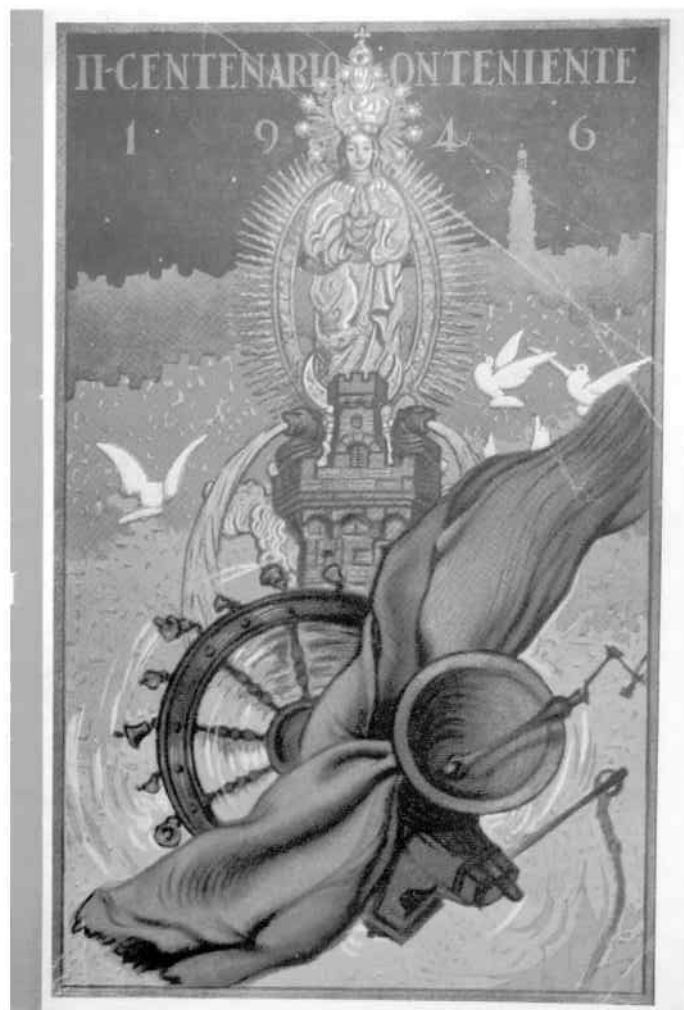

Escultura en pedra de la Mare de Déu del Pilar.
Situada al bell cim de la Font del Regall.

L'obra que més sorprèn a tot especta-
dor per la seua bellesa i delicadesa és la
restauració de la capella de la Puríssima
de Santa Maria que decorà amb motiu
de les festes de la coronació. Amb es-

til renaixentista, Carlets pinta les parets
amb formes vegetals creant mòduls i
sanefes en tonalitats blau clar, color que
utilitza també per representar el cel a
les bóvedes vaides entre els arcs faixons
que culminen en la porta d'entrada a la
capella. Sap realçar la simbologia de la
puresa amb els efectes en marbre blanc
dels fustes de les columnes. El color dau-
rat contrasta a la vegada que magnifica
la sensació de solemnitat. La bóveda
de canó engalana amb els cassetons el
conjunt de columnes, pilastres que em-
marquen l'altar. La capella es converteix
així en un espai diàfan. L'altar del sa-
grat cor en Santa Maria va ser destruït
durant la guerra del qual recordem tres
quadres pintats sobre la paret de la nau
central i la pila baptismal.

L'altar major i la nao de l'església de
Sant Carles, antic convent de jesuïtes,
va ser decorada per Carlets amb un
estil més auster que la capella de San-
ta Maria. En aquesta predominen els
colors de la terra, els granats i daurats
que combina amb harmonia represen-

es de programes de festes de la Puríssima.

Carrossa al·legòrica, obra de Carlets, que va participar en la celebració extraordinària del LXXV Aniversari de la proclamació del dogma de la Immaculada.

tant la noblesa i la dignitat majestuosa d'aquell espai. Dos murals decoren els laterals superiors de l'altar major que deixen constància de la refinada pinzellada de l'artista: "La comunió dels allissats" i "Els últims moments del sant". La comunió és el tema central d'ambdós obres, les quals es caracteritzen per la valoració del dibuix adoptant línies de traç modulats per al contorn, el color es satura en diferents figures creant diversos punts d'interès perquè l'espectador tracte de fer un recorregut per tot el mural. El fons es converteix en un espai obert gràcies a la representació arquitectònica que a través de la perspectiva cònica aconsegueix donar sentit de profunditat a les obres. Les figures mantenen una expressió melancòlica al rostre que amb el tractament de la llum ambiental es manifesten amb tot detall en cada una d'elles. També va recrear

la imatge de Sant Carles, dalt de l'altar major, agenollat sobre un núvol i rodejat d'àngels i arcàngels.

L'exterior de la capella es manté ferma sobre la torre que des del riu Clariano emergeix activa després de patir les conseqüències destructives de la guerra. Però si va haver de ser restaurada amb cert eclecticisme l'interior d'aquesta amb elements constructius propis de l'arquitectura gòtica: la bóveda de creueria, els arcs apuntats, set rosetons que deixen passar la suficient llum per crear un ambient d'oració. L'altar va ser restaurat per Carlets qui no va dubtar en mostrar de nou la seva habilitat decorativa però aquesta, actualment no està acabada de decorar.

La seva aportació decorativa també la trobem present a l'església de Sant

Francesc on la completa amb sis dres situats en les capelles laterals temple i la restauració de la capella col·legi dels Franciscans.

Com a encàrrecs particulars cal nyalar les finques rurals, la Llomba i Santa Cristina així com la seva "la Caseta" on construeix una cù el mobiliari el decora amb gran perfeccionisme.

Quan la decoració, el disseny i l'estructura convergeixen en Carlets neren una creativitat constant que s'esgota, manté el seu talent en les façanes, balustrades, i detalls d ja que li encarreguen que dissenya pava el seu amic "Marquets". Most la seva creació són les façanes de l'ana, el col·legi Lluís Vives. Aquest essent col·laborador com a escultor l'arquitecte municipal Vicente Val l'any 1930.

Realitzà les portades dels progr de festes de Moros i Cristians dels 1930, 1947, 1948 i 1949. La més a representa la fugida a cavall d'un nyent d'un musulmà amb el seu f representant un meravellós escor cavall que amb naturalitat s'ap cap a l'espectador, al fons, dos im simbòliques de la ciutat: el sar i el campanar. Aquest conjunt é segon i tercer pla d'una silueta c lar en negre que envolta al genet xant-lo entre el primer i segon pla banderoles representatives de Mo Cristians es situen en el primer p marge inferior. La que li segueix c elements que coincideixen a l'ant cartell pel que fa al cavall i el san esta vegada amb un cristià que anu l'arribada de les festes amb el so c corneta i l'escut del poble. Els trat el Crist, les barques dels mariners. ells els dibuixa amb una perspe de fuga sobre un fons de cel de ni la portada del següent any repres el castell de festes que en aquell s'inauguraria baix una silueta d'ur de ferradura lobulat en forma el·líp L'any següent va emprar el moti l'anunci de festes d'un cristià ar corneta i l'escut, però aquesta veç no du el cavall sinó té per missatg derrota i reconversió dels musulm

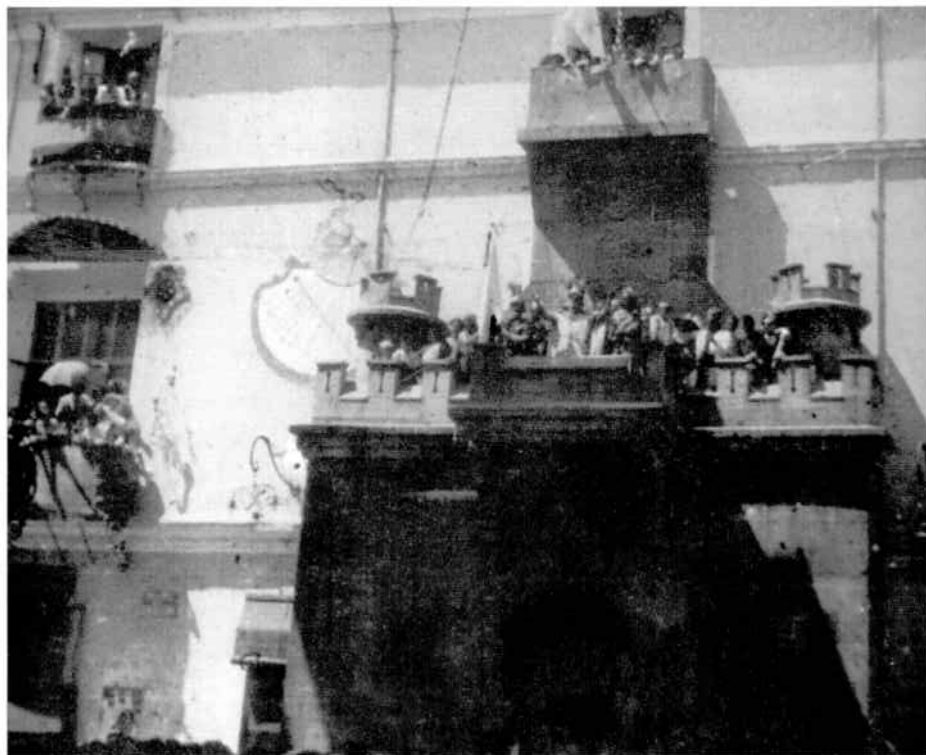
FOTO: Arxiu Carlos Vidal

Castell de fusta dissenyat per Carlets. Va ser estrenat en les festes de 1948. S'adosava a la façana de l'Ajuntament i el pas del temps el va deteriorar que un nou castell el va reemplaçar en 1985.

davant la fe cristiana. La portada mostra la intenció de trencar amb les siluetes que s'integraven en l'obra. Ara deixa un marge en color blau cobalt per situar les lletres menys elaborades que altres anys.

La revista que es publicava per a les festes de la Puríssima duia també la seva empremta en les portades de l'any 1946 on amb un recurs tècnicogràfic sintetitza el poble en dos siluetes a mode de Toulouse-Lautrec exposant al davant a la patrona de plata, el logotip d'Ontinyent i la revolta de campanes, escenificada amb línies cinètiques molt utilitzades als còmics per donar sensació de moviment; i la de l'any 1947 en la que predomina el color blau particular de la Puríssima. Un angelet amb una palma i sobre un cavall és il·luminat per la Immaculada Concepció.

En la postguerra, amb restes de l'anterior castell i sacs d'espillera, Carlets improvisà un cas perduraria en el temps fins 1947.

miadat al seu poble natal realitzava
ges per decorar temples d'altres po-
s de la comunitat com a Xàtiva, Gan-
Oliva, Carcaixent, Mislata, Burjassot,
, Ador, Villena, Montfort i Crevillent
va morir decorant el santuari. Gran

part del seu treball va ser destruït en el
transcurs de la dissortada guerra civil,
que en molts casos tornava a decorar.
Altres no estan documentades i alguns
que sí, no han segut mencionades en
aquest article.

Al 1961, i com homenatge a ell, es va re-
alitzar una exposició a la que va assistir
el pintor Segrelles, gran amic de Carlets
i els que fundaren l'associació un any
abans de Font d'art.

